

ESKO LEPA EKSLIIBRISED

Esko Lepp sündis 8. aprillil 1906. a. Süstemaatilised kunstiõpingud algasid tal 1935. a. — Günther Reindorffi õpilasena Tallinna Riigi Kunsttööstuskoolis. Seejärel oli ta Arkadio Laigo ja Aino Bachi õpilaseks Tartu Kõrgemas Kunstikoolis.

Pärast Suurt Isamaasõda järgnes enesetäiendamine Moskva Riiklikus Kunstiinstituudis, seejärel pedagoogiline tegevus graafika alal Tallinna Riiklikus Tarbekunsti Instituudis (1948—1951). Alates 1951. aastast töötab ta vabakunstnikuna Tallinnas, olles üks meie nimekamaid eksliibrisemeistreid.

ESKO LEPA
EKSLIIBRISED

Kenneth

7-29849,,

ESKO LEPA EKSLIIBRISED

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT» TALLINN 1969

7E+002
L45

Kujundas A. KOEMETS
Tekst P. AMBUR
Teksti tõlkis

vene keelde O. RUDNEVA
saksa keelde E. AMBUR
inglise keelde G. MERI
soome keelde T. SELJAMAA

2

EX LIBRIS

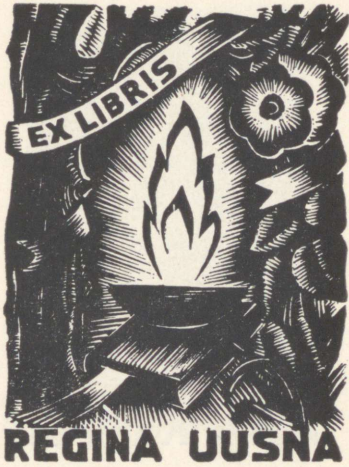

**JAAN DE
KARNIER**

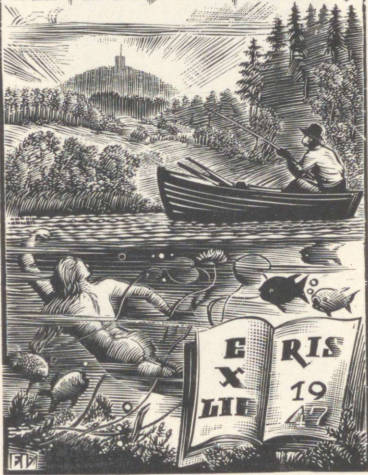
EX LIBRIS

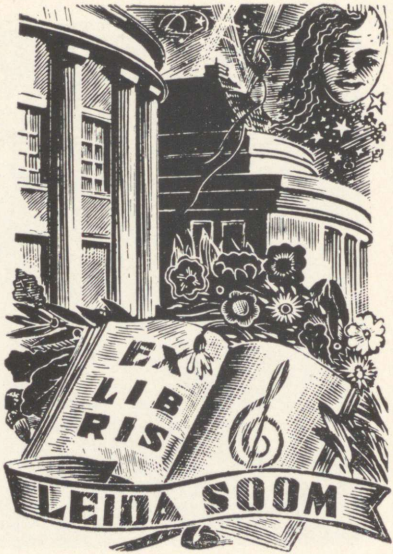
AIRA KAAL &

ELMAR ONOPER

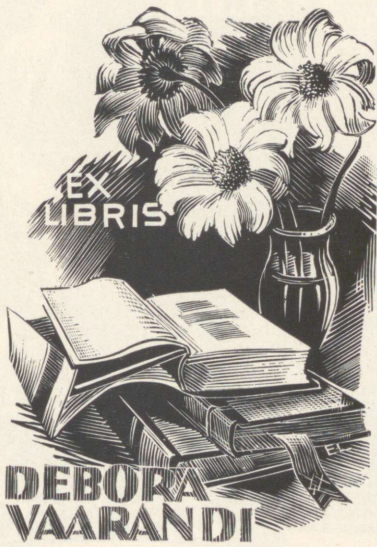

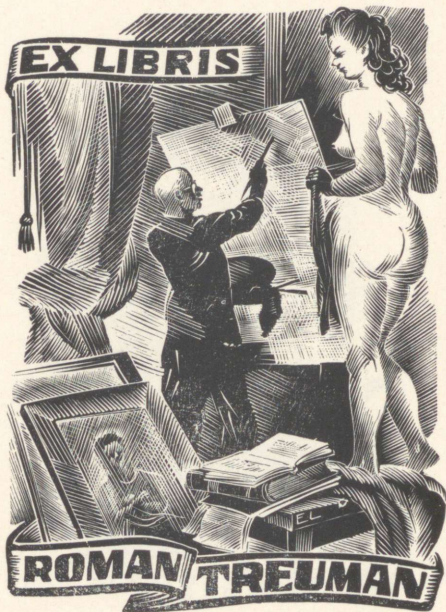

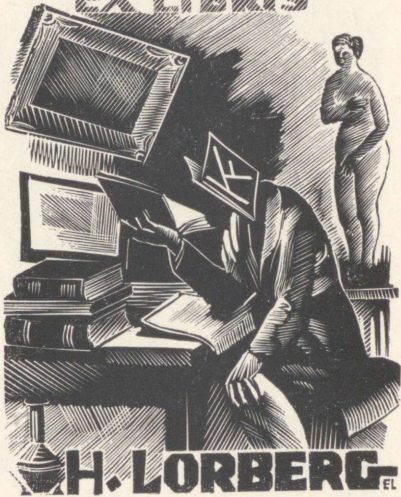
EX LIBRIS

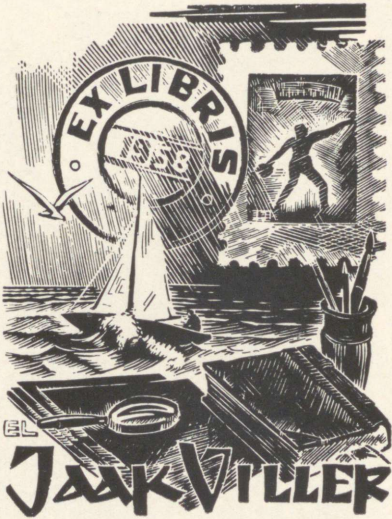

EX LIBRIS

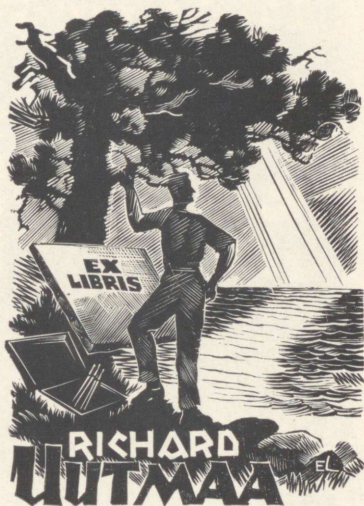

H. LORBERG^{EL}

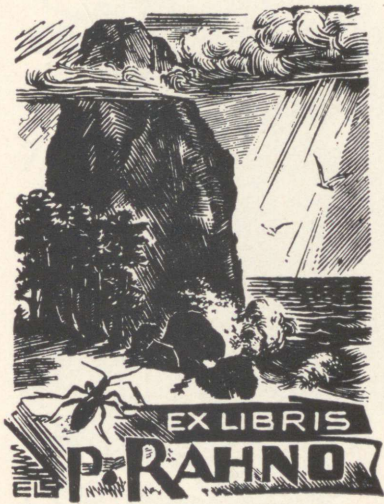

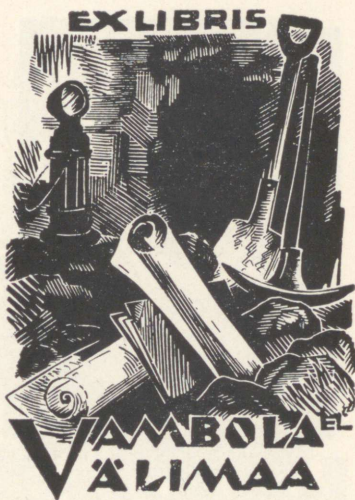

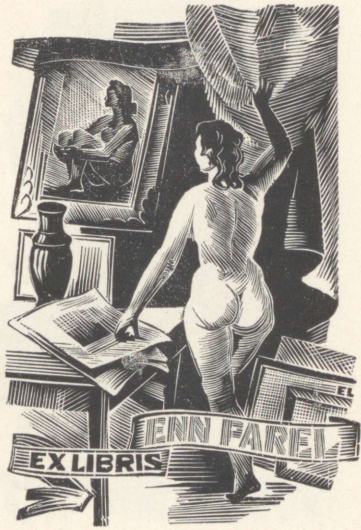

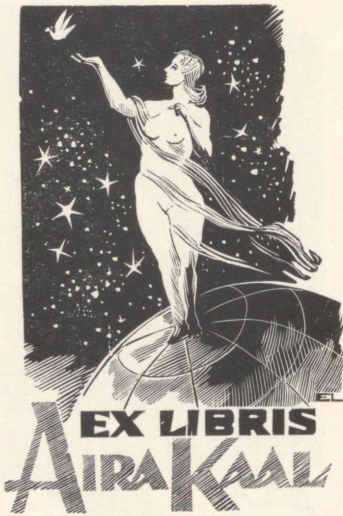

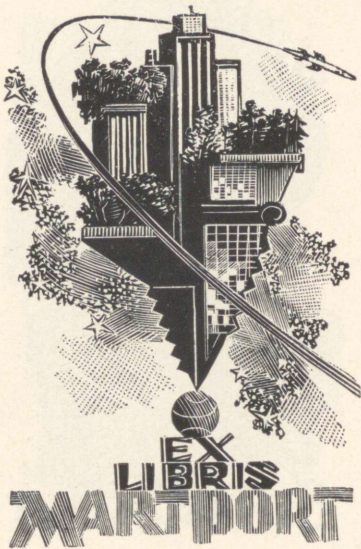

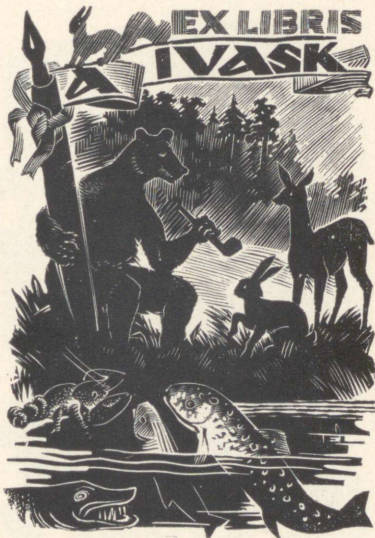

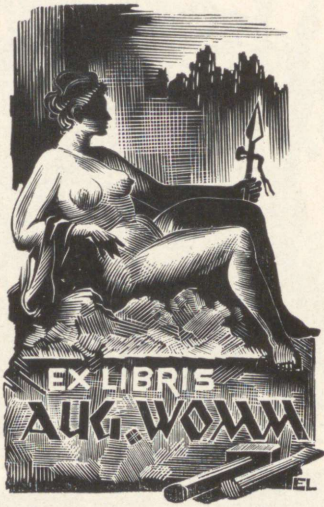

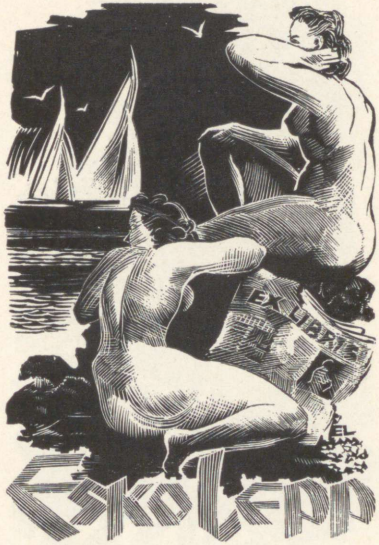

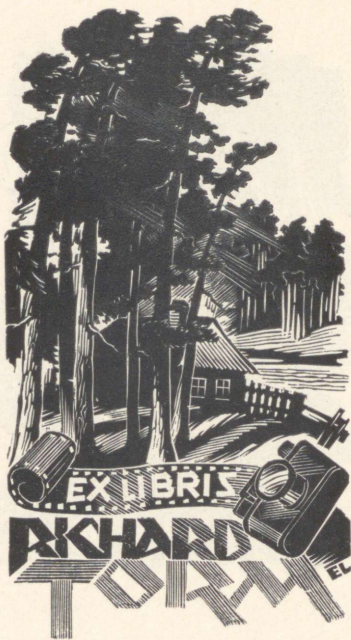

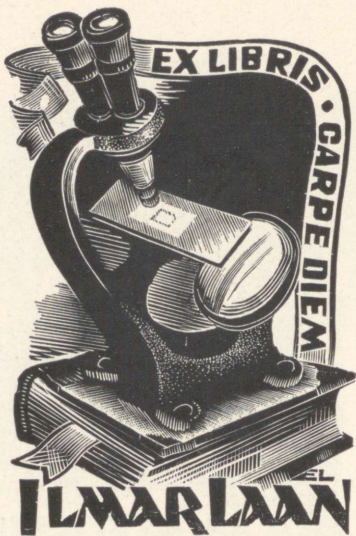

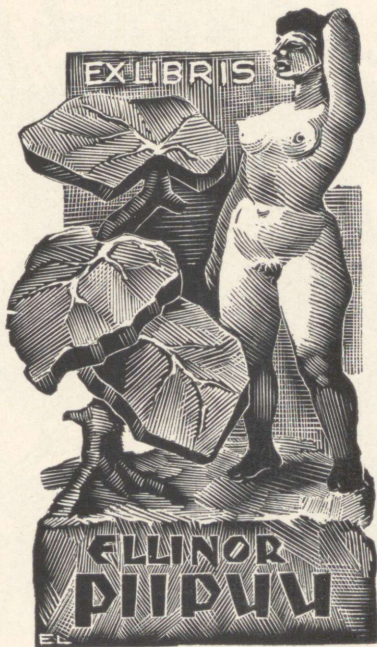

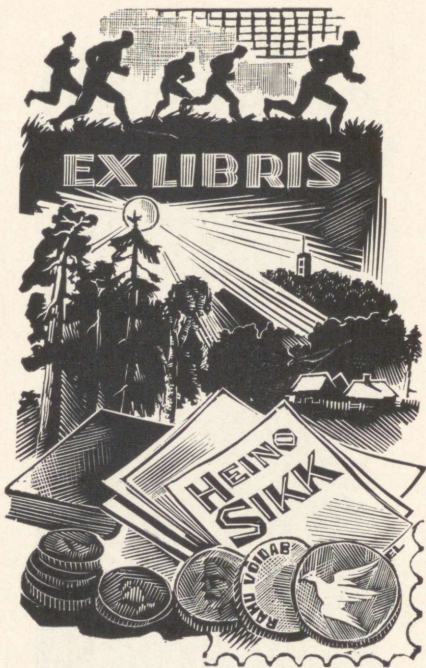

TRU Raamatukogu

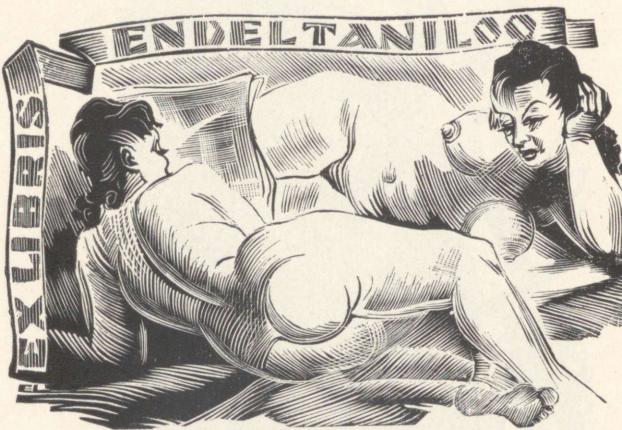

ESKO LEPP

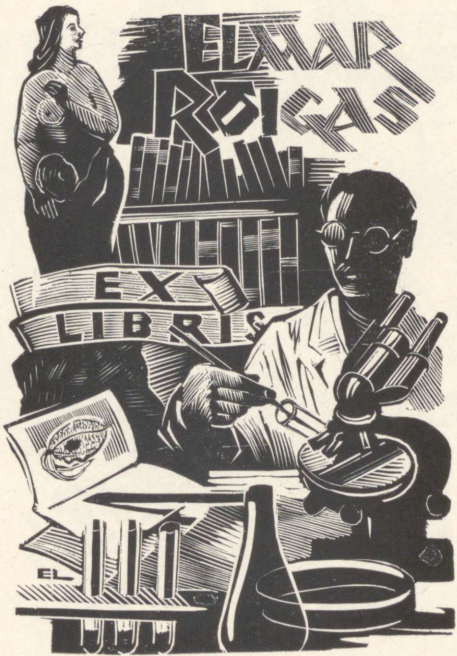

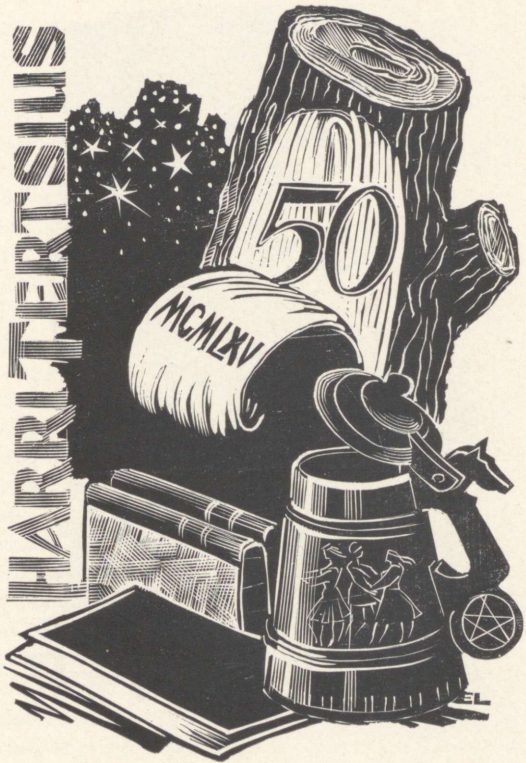

Eestis oli palju neid kunstiharrastajaid, kes löid oma esimese eksliibrise 1937. aastal. Nende hulka kuulub ka Esko Lepp. Paljude aastate jooksul on temast kujunenud silmapaistev ja produktiivne eksliibriselooja. Ta on üks tänapäeva Nõukogude Eesti graafikute keskmise põlvkonna üldtunnustatud meistreid, kes kolme aastakümne jooksul on pidevalt osutanud huvi eksliibrise ja nende loomise vastu. Eriti viljakaks on muutunud tema tegevus sel alal 1958. aastast alates.

Esko Lepp sündis Lõuna-Eestis Räpinas 8. aprillil 1906. aastal. Tema lapsepõlv möödus Võrumaa kauni looduse rüpes. Sealt on pärit kunstniku suur loodusearmastus ja kiindumus kaunitesse maastikupiltidesse, mis on tema arvukate vabagraafiliste lehtede sisuks.

Kunstialase hariduse sai Esko Lepp alguses Tallinna Riigi Kunsttööstuskoolis, kus õppis 1935.—1940. a. graafik professor Günther Reindorffi juures. Aastail 1940/41 oli ta Tartus Konrad Mägi nimelises Riigi Kõrgemas Kunstikoolis graafikute Arkadio Laigo ja Aino Bachi õpilane. Oma haridustee lõpetas ta Moskvast, Riiklikus Kunstiinstituudis R. Pavlinovi juures.

Pärast Moskva Riikliku Kunstiinstituudi lõpetamist töötas Esko Lepp 1948.—1951. aastani õppejõuna graafika alal Tallinna Riiklikus Tarbekunsti Instituudis. Alates 1951. aastast on ta vabakunstnik Tallinnas. Tema lemmikalaks on luuletuskogude illustreerimine puugravüüridega.

Juba Esko Lepa esimestes raamatuviitades võis märgata kahte graveerimisviisi, mis tema hilisemas eksliibrise loomingus nii ilmekalt esinevad. Esi-

mene on selline viis, kus kunstnik peente ja tabavate joontega annab võimalikult detailselt edasi kõik kujutatavad esemed, varjud ja poolvarjud. Selle võtte iseloomulikud näited on Elmar Onoperi ja Georg Rusi eksliibris 1947. aastast, näitlejatar Leida Soomi eksliibris 1950. aastast, Jaak Villeri eksliibris 1958. aastast jt.

Teine on aga viis, kus kunstnik ei püüa mõjuda mitte joonte peensuse ega detailirikkusega, vaid suurte pindadega, must-valge rõhutatud esiletõstmisega. Vahepealseid varjutoone ja esemete üksikasju ei püütagi tabada ega edasi anda. Iseloomulike näidetena võiks siin mainida üht kunstniku enda eksliibrist 1938. aastast ja maalikunstnik Viktor Karruse raamatuviita 1958. aastast. Mõlemaid graveerimisviise on Esko Lepp kasutanud edukalt ja heade tagajärgedega.

Kunstnik ise kinnitab: «Ma armastan pisigraafikat. Tahan selles väga nõudlikus žanris proovida oma võimeid. Et asjal oleks eluline, konkretiseeritud mõte, siis olen oma pisigraafikale valinud eksliibrise kuju. See on kõige konkreetsem, kuid ühtlasi ka kõige avaram, kõige mitmekülgsem väljendusvorm. Ma näen eksliibrises kunstiteost, mis nõuab selle looja väga tõsist ja hoolikat suhtumist ülesandesse.»

E. Lepp on eksliibriseid valmistanud peamiselt sõpradele, tuttavatele ja üldtuntud isikutele. Motiive nende jaoks pole ta lasknud endale dikteerida, vaid valinud ise. Nii väljendab iga eksliibris teatava isiku vaimset olemust, nähtud kunstniku silma kaudu. Tema loodud eksliibrised on väga iseloomulikud omanikele. Mõni nendest on valminud kiiresti,

teiste loomine on aga kestnud aastaid ja nõudnud enne puusse graveerimist kümneid kavandeid. Esko Lepa loodud iga eksliibrise motiiv on niisiis põhjalikult kaalutud ja läbi mõeldud, sisukohaselt välja töötatud ning meisterlikult graveeritud. Ja alati on see tihedalt, leidlikult ja sageli väga omapäraselt ning julgelt seotud isikuga, kellele raamatuviit kuulub. Selle näiteks võiks tuua trükimeistri ja õngesportlase Georg Rusi eksliibrise 1947. aastast, Eesti NSV Kunstifondi direktori H. Lorbergi eksliibrise 1958. aastast, tehnilise toimetaja Kurt Einbergi eksliibrise 1959. aastast, arst Felix Lepa eksliibrise 1961. aastast jpt. Kõigil nimetatud eksliibristel on omanikku iseloomustatud küllaldase leidlikkuse, otsekohesuse, julguse ja omapäraga kas kutsetöö, iseloomu, huvialade või mõne muu karakterse joone kaudu.

Esko Lepp on ainus Nõukogude Eesti eksliibrisekunstnik, kes on loonud raamatuviitu aktuaalsetel päevateemadel. Suure Isamaasõja ajal, 1944. aastal kirjanikele Aira Kaalule, Jaan Kärnerile ja Mart Rauale loodud eksliibristel leiab kajastamist peale omanikkude tollaegse loomingu ka võitlus vaenlase vastu ja töö tagalas. 1959. aastast pärineval A. Kaalu eksliibrisel on võimsalt, haruldase emotsionaalsuse ja sugestiivsusega esile tõstetud ülemaailmne võitlus rahu eest. Arhitekt Mart Pordi, astronoomide professor Aleksander Kipper ja Ch. Villmanni eksliibristel on kujutatud kosmose vallutamise motiive.

Märkimisväärne veel, et Esko Lepal on rohkesti huvitavaid ja hästi õnnestunud maastikumotiivilisi eksliibriseid. Eriti armastab ta kujutada metsa ja merd. Maastikule on ta kas täielikult või osaliselt üles ehi-

tanud enam kui kolmandiku oma eksliibrimest. Näidetena olgu märgitud üks kunstniku enda eksliibris 1958. aastast, Richard Tormi ning maalikunstniku, suurepärase meremaalide looja Richard Sagritsa eksliibris.

Veel tuleb lisada, et uudsusena Nõukogude Eestis on Esko Lepp loonud mitmeid juubelieksliibriseid, nagu akadeemik professor Günther Reindorffile 70., professor Felix Lepale 80. ja graafik Henrik Viitsurile 50. sünnipäeva tähistamiseks.

Peale kahe erandi on kõik Esko Lepa eksliibrised puugravüürid. Seda tehnikat kasutab ta oskuslikult. Kunstniku enda kinnituse järgi on ta eksliibrise loomiseks valinud puugravüüri just sellepärast, et omanik saaks originaalkunstiteosega vääristada oma raamatukogu üksikköiteid.

Oskus tihendada huvitavaid, leidlikke ideid eksliibrise nõudlikku vormi ja saavutada nauditav kunstiline tervik on toonud Esko Lepale nii üldsuse kui ka kõige nõudlikumate eksliibrisesõprade tunnustuse. Ta on nii ideedelt kui tehniliselt võimetelt tõusnud Nõukogude Eesti eksliibrisekunstnike esirinda. Tema loodud eksliibrised on samaaegselt nii omanikku märkivad raamatuviidad kui ka väärtuslikud pisigravüürid.

ILLUSTRATSIOONIDE NIMESTIK

Bormeister, Märt	1956*	16
Einberg, Kurt	1959*	34
Erga, Audi	1962	17
Ivask, Albert	1959*	39
Kaal, Aira	1944*	10
Kaal, Aira	1959*	36
Karrus, Viktor	1958*	30
Kipper, Aksel	1961	62
Kokk, Astrid ja Heino	1962	50
Kuusik, Ingrid	1960*	47
Kärner, Jaan	1944	5
Laan, Ilmar	1960*	46
Laan, Ingrid	1962*	53
Lepp, Esko	1938	6
Lepp, Esko	1938	7
Lepp, Esko	1958*	28
Lepp, Esko	1959*	41
Lepp, Esko	1962*	54
Lepp, Esko	1962*	55
Lepp, Esko	1963*	59
Lepp, Felix	1961*	48
Liigand, Karl	1959*	31
Lorberg, Heinrich	1958*	21
Mildeberg, Aleksander	1962*	56
Olep, Jaak	1950*	15
Onoper, Elmar	1947*	12
Parel, Enn	1959*	35
Port, Mart	1959*	38
Piipuu, Ellinor	1962*	51
Rahno, Paul	1958	27
Raud, Mart	1944*	11

Reeveer, Paul	1958*	23
Reindorff, Günther	1959*	32
Rusi, Georg	1947	13
Rõigas, Elmar	1963*	60
Sagrits, Richard	1958*	24
Sikk, Heino	1962*	52
Smuul, Juhan	1957*	18
Soom, Leida	1950	14
Tammeste, Endel	1959*	45
Taniloo, Endel	1963*	58
Tertsius, Harri	1965*	61
Tooming, Osvald	1958*	26
Torm, Mare	1959*	43
Torm, Richard	1959*	42
Treuman, Roman	1958*	20
Uusna, Regina	1938	9
Uusi, Hillar	1959*	44
Uutmaa, Richard	1958*	25
Vaarandi, Debora	1957*	19
Veskimägi, Kaljo	1959*	33
Viller, Jaak	1958	22
Villmann, Charles	1959*	37
Vissel, Helmi	1938	8
Vitsur, Henrik	1961*	49
Vomm, August	1959*	40
Võerahansu, Johannes	1962*	57
Välimaa, Vambola	1958	29

* Trükitud originaalklotsilt.

Отпечатано с оригинальной доски
 Gedruckt vom originellen Holzstock.
 Printed from the original wood-cut.
 Painettu käyttämällä alkuperäisiä ku-
 valaattoja.

ЭКСЛИБРИСЫ ЭСКО ЛЕТПА*

В Эстонии было много художников, создавших свой первый экслибрис в 1937 году. К их числу принадлежит и Эско Лепп. За эти годы он превратился в выдающегося и плодовитого мастера экслибриса. Он один из тех признанных эстонских советских графиков среднего поколения, который на протяжении многих лет неустанно интересовался жанром экслибриса. Особенно продуктивно трудился Э. Лепп начиная с 1958 года.

Эско Лепп родился в Южной Эстонии, в Ряпина, 8 апреля 1906 года. Детские годы художника прошли среди живописной природы Вырумааского уезда. Здесь он горячо полюбил природу, прекрасные пейзажи запечатлены на его многочисленных графических листах.

Художественное образование Эско Лепп получил в Таллинском государственном художественно-промышленном училище, где с 1935 по 1940 год был учеником профессора графика Гюнтера Рейндорфа. В 1940—1941 гг. Э. Лепп учился у графиков Аркадио Лайго и Айно Бах в Тартуском высшем художественном училище имени Конрада Мяги, а закончил свое образование в Москве, в Государственном художественном институте у Р. Павлинова.

По окончании Московского художественного института Эско Лепп с 1949 по 1951 год был преподавателем графики в Таллинском государственном институте прикладного искусства. С 1951

* Список иллюстраций на стр. 67.

года он работает в Таллине как свободный художник и книжный график. Его любимым делом является иллюстрирование сборников стихов гравюрами на дереве.

Уже в первых экслибрисах Эско Лепп можно было заметить два способа гравировки, которые так ярко проявились в более поздних его работах. Первый способ заключается в том, что художник тонкими, меткими линиями дает детальное изображение предметов, теней, полутеней. Характерными примерами могут служить экслибрисы Эльмана Онопера и Георга Руси (1947), экслибрисы артистки Лейды Сооми (1950) и Яака Виллера (1958) и др.

Применяя второй способ, художник стремится воздействовать не тонкостью линий и не обилием деталей, а выделением больших черно-белых плоскостей. Он не старается передать промежуточные оттенки и детали предметов. Наглядными примерами такого способа могут служить два экслибриса самого художника, изготовленных в 1938 году, и экслибрис художника Виктора Карруса, созданный в 1958 году. Оба способа гравировки Эско Лепп применял с успехом.

Художник говорит о себе: «Я люблю мелкую графику. Хочу в этом весьма сложном жанре испытать свои силы. Чтобы вещь имела живой, конкретный смысл, я выбрал для мелкой графики форму экслибриса. Это самая конкретная, хотя в то же время и самая широкая, самая многогранная художественная форма. Я смотрю на экслибрис, как на произведение искусства, тре-

бующее от художника самого серьезного и вдумчивого отношения к поставленной задаче».

Эско Лепп создавал экслибрисы главным образом для своих друзей, знакомых, а также для широко известных лиц. Мотивы для них он выбирал сам, а не просил себе подсказывать. Каждый экслибрис Эско Леппа выражает духовную сущность человека, подмеченную глазом художника. Эти экслибрисы весьма характерны. Некоторые из них создавались быстро, на создание других уходили годы, и художник, прежде чем приступить к гравировке на дереве, делал десятки эскизов. Мотив каждого экслибриса Эско Леппа глубоко продуман, разработан в соответствии с содержанием и мастерски выполнен и при этом всегда метко, а зачастую очень смело и оригинально характеризует того человека, которому предназначается.

Назовем экслибрисы мастера-печатника и спортсмена-рыболова Георга Руси (1947), директора Художественного фонда ЭССР Х. Лорберга (1958), технического редактора Курта Эйнберга (1959), врача Феликса Леппа (1961) и многих других. Все упомянутые экслибрисы весьма смело, прямо и оригинально характеризуют своих владельцев через метко схваченные отличительные черточки их профессии, характера или сферы интересов.

Эско Лепп единственный в Советской Эстонии художник, создающий экслибрисы на актуальные политические и злободневные темы. В экслибрисах для писателей Айры Кааль, Яана Кяр-

нера и Марта Рауда, изготовленных в период Великой Отечественной войны (1944), помимо творчества их владельцев, были запечатлены и борьба против немецкого фашизма и труд в тылу. В созданном в 1959 году книжном знаке А. Каслу с редкой эмоциональностью и впечатляющей силой отображена борьба человечества за мир. Мотивами экслибрисов архитектора Марта Порта, астрономов К. Вильмана и профессора Александра Киппера послужили проблемы покорения космоса.

У Эско Леппа немало также интересных и удачных экслибрисов с пейзажными мотивами. Особенно любит он изображать лес и море. На мотиве пейзажа полностью или частично построено более трети всех экслибрисов Э. Леппа. В качестве примера приведем экслибрис самого художника, созданный в 1958 году, а также книжные знаки Рихарда Торма и замечательного мариниста Рихарда Сагритса от 1959 года.

Новинкой для Советской Эстонии является ряд созданных Эско Леппом юбилейных экслибрисов, как-то: для академика профессора Гюнтера Рейндорфа к его 70-летию, к 80-летию профессора Феликса Леппа и к 50-летию графика Хенрика Витсура.

Все экслибрисы Эско Леппа, за двумя исключениями, — гравюры на дереве. Этой техникой он пользуется умело. По утверждению самого художника, он выбрал для экслибрисов гравюру на дереве из тех соображений, чтобы владелец не только использовал их как книжные знаки, но и мог оригинальным художественным произ-

ведением украсить отдельные тома своей библиотеки.

Умение сочетать интересные, свежие идеи со сложной формой экслибриса, достигая при этом подлинной художественной завершенности, стяжало Эско Леппу признание и широкой общественности, и тонких ценителей искусства. Как в идейном отношении, так и по техническому мастерству Э. Лепп является одним из лучших экслибрисистов Советской Эстонии. Созданные им экслибрисы представляют собой не только книжные знаки, но и превосходные маленькие гравюры.

ESKO LEPP — EIN SOWJETESTNISCHER EXLIBRISKÜNSTLER*

In Estland gab es viele Exlibriskünstler, die im Jahre 1937 ihre ersten Exlibris schufen. Zu ihnen gehörte auch Esko Lepp, der sich binnen dreißig Jahren zu einem hervorragenden und produktiven Exlibrismeister emporgearbeitet hat. Er ist heutzutage ein allgemein anerkannter sowjetestnischer Graphiker der mittleren Generation. Im Laufe von dreißig Jahren hat er beständiges Interesse zur Exlibrisschöpfung gezeigt. Besonders ergiebig ist er seit dem Jahre 1958 geworden.

Esko Lepp ist am 8. April 1906 in Südestland, in Röpina, geboren. Seine Kindheit verbrachte er in der schönen Gegend des damaligen Kreises Võrumaa. Dorther stammt seine Liebe zur Natur und die Vorliebe für die Schilderung schöner Landschaftsbilder, die er zum Sujet seiner zahlreichen Frei-graphik auch gewählt hat.

Seine künstlerische Ausbildung erhielt er anfangs in der Staatlichen Kunstgewerbeschule in Tallinn, wo er bei dem Graphiker, Professor Günther Reindorff in den Jahren 1935—1940 lernte. 1940/41 besuchte er Höhere Staatliche Konrad-Mägi-Kunstschule in Tartu und war ein Schüler der Graphiker Arkadio Laigo und Aino Bach. Die weitere Ausbildung erhielt er im Moskauer Staatlichen Kunstinstitut bei Professor R. Pawlinow.

Nach Beendigung des Studiums in Moskau wirkte Esko Lepp in den Jahren 1948—1951 als Lehrer der

* Verzeichnis der Illustrationen auf der Seite 67.

Graphik in Tallinn im Staatlichen Institut für Angewandte Kunst. Seit dem Jahre 1951 ist er als freier Künstler und Illustrator in Tallinn tätig. Sein Lieblingsgebiet ist die Ausstattung von Dichtungswerken mit originellen Holzstichen.

Schon bei den ersten geschaffenen Exlibris kann man zwei Stechungsarten, die bei seiner späteren Schöpfung so ausdrucksvoll erscheinen, merken. Zur ersten gehört eine solche, wo der Künstler mit feinen treffenden Linien die dargestellten Gegenstände außerordentlich detailliert, völlig oder teilweise schattiert, wiedergibt. Charakteristische Beispiele dieser Art sind die Exlibris für Elmar Onoper und Georg Rusi aus dem Jahre 1947, für die Schauspielerin Leida Soom (1950), für Jaak Viller (1958) u. a.

Die andere Art ist diejenige, wo der Künstler mit der Feinheit der Linie und dem reichlichen Detail nicht zu wirken pflegt, sondern die Betonung der schwarz-weißen Flächen hervorhebt. Die Zwischennuancen und einzelne Gegenstände strebt er weder zu erzielen noch wiederzugeben. Als charakteristische Beispiele gelten hier das eigene Exlibris des Künstlers aus dem Jahre 1938, das Exlibris für den Maler Viktor Karrus (1958). Beide Stechungsarten hat Esko Lepp gut und erfolgreich gebraucht.

Der Künstler bestätigt selbst: «Ich liebe das kleingraphische Gebiet und möchte bei diesem präventiösen Genre meine Fähigkeit probieren. Zum Ausdruck meines lebensfähigen und konkretisierenden Sinnes habe ich zur Kleingraphik die Exlibrisgestaltung gewählt, wo die Äußerungsform höchst

konkretisiert, zugleich auch die offenste und vielfältigste ist. Ich halte das Exlibris für ein künstlerisches Werk, zu dessen Ausführung der Künstler sich ernst und sorgfältig verhalten muß.»

Esko Lepp hat Exlibris hauptsächlich für seine Freunde, Bekannten und allgemein anerkannte Personen geschaffen. Motive dazu hat er sich nicht diktieren lassen, sondern sie selbst gewählt. So äußert jedes Exlibris die geistige Individualität der entsprechenden Person, so wie sie dem Künstler scheint. Die von ihm geschaffenen Exlibris charakterisieren sehr gut die Besitzer. Einige Exlibris hat der Künstler schnell geschaffen, manche aber haben auch mehrere Jahre Zeit in Anspruch genommen und eine Menge von Skizzen verlangt. Esko Lepp hat jedes Motiv gründlich durchdacht, dem Inhalte gemäß ausgearbeitet und meisterhaft gestochen. Immer ist es dicht, erfinderisch, oft sehr eigenartig mit der Person des Besitzers verbunden. Als Beispiele gelten die für den Druckermeister und Anglersportler Georg Rusi (1947), für den Direktor des Sowjetestnischen Kunstfonds H. Lorberg (1958), für den technischen Redakteur Kurt Einberg (1959), für den Arzt Felix Lepp (1961) geschaffene u. a. Exlibris. Auf allen diesen Buchzeichen ist entweder der Beruf, das Interesse, der Charakter oder manche andere eigentümliche Seite des Besitzers recht erfinderisch, offenherzig, mutig und eigenartig charakterisiert.

Esko Lepp ist auch der einzige sowjetestnische Exlibriskünstler, der Exlibris mit aktuellen Themen geschaffen hat. Die während des Großen Vaterländischen Krieges geschaffenen Exlibris (1944) für

die Schriftsteller Aira Kaal, Jaan Kärner und Mart Raud charakterisieren nicht nur ihr Werk, sondern den Kampf gegen den Faschismus und die Arbeit in der Etappe. Auf dem Exlibris für Aira Kaal aus dem Jahre 1959 ist der Kampf um den Frieden mächtig, emotionell und suggestiv hervorgehoben. Als Motive der Exlibris für den Architekten Mart Port, für den Astronomen Ch. Villmann und für den Professor Aleksander Kipper sind Probleme von der Eroberung des Kosmos gewählt.

Esko Lepp hat viele interessante und außerordentlich schöne Exlibris mit Landschaftsmotiven geschaffen. Er liebt besonders den Wald und das Meer darzustellen. Mit Landschaften, gänzlich oder teils, hat er mehr als ein Drittel seiner Exlibris-schöpfung aufgebaut. Beispiele dafür sind das eigene Exlibris des Künstlers aus dem Jahre 1958, die Exlibris für Richard Torm und für den Schöpfer schöner Meeresbilder, den Maler Richard Sagrits aus dem Jahre 1959.

Es ist noch hinzuzufügen, daß Esko Lepp als erster in Sowjetestland mehrere Jubiläumsexlibris, z. B. dem Akademiker Prof. Günther Reindorff zum 70-sten, dem Prof. Felix Lepp zum 80-sten und dem Graphiker Henrik Vitsur zum 50-sten Geburtstage, geschaffen hat.

Mit zwei Ausnahmen sind die von Esko Lepp geschaffenen Exlibris Holzstiche. Diese Technik gebraucht er geschickt. Der Künstler bestätigt selbst, er habe den Holzstich für seine Exlibris-schöpfung gerade deswegen gewählt, damit der Besitzer die einzelnen Bände seiner Bücherei mit einem wertvollen Exlibris verzieren und zugleich

auch die Zugehörigkeit des Buches bezeichnen könnte.

Mit der Gewandtheit interessante erfinderische Ideen in die enge anspruchsvolle Exlibrisform zu verdichten und dabei eine künstlerische Vollkommenheit zu erringen, hat der Künstler auch von den präventösen Exlibrisfreunden Anerkennung erlangt. Er gehört so ideell wie auch seiner technischen Fähigkeit wegen zu den hervorragendsten Exlibriskünstlern in Sowjetestland. Die von ihm geschaffenen Exlibris sind sowohl persönliche Buchzeichen wie auch wertvolle kleingraphische Werke.

EX-LIBRIS BY ESKO LEPP*

Quite a number of Estonian art students produced their first book-plates in 1937. Esko Lepp was one of them. In the course of thirty years he has become an outstanding and prolific master of ex-libris. He is one of those highly appreciated artists of middle age whose interest in this line of work has never been allowed to flag. His productivity has been particularly high since 1958.

Esko Lepp was born in the South Estonian borough of R apina on April 8, 1906. His childhood passed among the pretty hills and glades of V oru-maa. Thence his love of nature and predilection for impressive landscapes, the main subject of his free graphic sheets.

The artist got his professional training at the Tallinn State School of Applied Arts, where he was a pupil of the well-known Estonian graphic artist, professor G unther Reindorff. In 1940—41 he attended the classes of Arkadio Laigo and Aino Bach at the Konrad M agi High School of Arts in Tartu. He completed his training at the Moscow State Art Institute under R. Pavlinov.

Having graduated from this latter, Esko Lepp was employed until 1951 as teacher of graphic arts at the Tallinn State School of Applied Arts. Since then he has been working in Tallinn as an independent artist and book illustrator. His partiality is illustrating poetry in woodcut.

The artist's book-plates show from the very

* List of illustrations on page 67.

beginning two different styles which have since then continued to be characteristic of his work.

One is that of rendering by fine and precise lines all possible details of the designed things, their shades and half-shades. Its characteristic example are the ex-libris for Elmar Onoper and Georg Rusi (both 1947), the actress Leida Soom (1950), Jaak Viller (1958), and others.

The second style is not based on fine lines and rich details but on large surfaces forcefully brought out in a black-and-white technique. There are no middle tones and no attempt is made to present or barely to indicate the details of things. An ex-libris for the artist's own use, dating back to 1938, and that of the painter Viktor Karrus (1958) may be mentioned.

Esko Lepp has cultivated both styles of woodcut with equally happy results.

"I like minor graphic work," asserts the artist. "It is my intention to try out my ability in this very exacting genre. I chose the ex-libris as the form of my small size work in order to give it a vital and concrete meaning. It is indeed a most concrete as well as unlimited and many-sided form of expression. I regard the ex-libris as an art product demanding from the creating artist a most serious and careful attention to its problems."

Esko Lepp has designed ex-libris mainly for his friends, acquaintances and well-known public figures. He has refused to be dictated the motives, preferring to chose them himself. Thus each ex-libris expresses the mental self of a certain human personality as perceived by the artist's eye. Each is supremely characteristic of its owner. Some have

been produced quickly, while others have taken years to mature, being cut into wood only after scores of sketches had been made. Thus the motives have in each case been carefully weighed and expanded, consistently worked out and skilfully realized in woodcut. They have always been closely, ingeniously, often originally and boldly fitted to the person for whom the plate happened to be destined. One may cite the ex-libris for the master printer and angler Georg Rusi (1947), the director of the Estonian Art Fund H. Lorberg (1958), technical editor Kurt Einberg (1959) and physician Felix Lepp (1961). In all of these the owners are presented in a cleverly contrived, direct, bold and original manner evoking their calling, character, sphere of interest or some other personal characteristics.

Esko Lepp is the only artist of the Estonian SSR having created book-plates depicting current social events. The ex-libris produced during the Second World War for the writers Aira Kaal, Jaan Kärner and Mart Raud (all three 1944) feature apart from the owners' literary work the three fighting grounds against nazism — the front line, the partisan resistance movement as well as the working effort on the home front. The ex-libris created in 1959 for Aira Kaal brings out in bold relief and with an extraordinary emotive and suggestive force the universal struggle for peace. The book-plates for the architect Mart Port, the astronomer Charles Villmann and professor Aleksander Kipper have as their motive problems of cosmic conquest.

The artist has also produced a large number of interesting and well-executed book-plates on land-

scape motives. His special favourites are the woods and the sea. More than one-third of the total number of ex-libris are wholly or partly based on landscape. The most outstanding are among others the one produced in 1958 for the artist's own use, and those turned out in 1959 for Richard Torm and the remarkable landscape and marine painter Richard Sagrits.

It must be added that Esko Lepp was first to introduce jubilee book-plates, at that time a novelty in the Estonian SSR. Such are the plates commemorating the 70th birthday of academician professor Günther Reindorff, the 80th birthday of professor Felix Lepp and the 50th birthday of the graphic artist Henrik Vitsur.

With only two exceptions all the book-plates by Esko Lepp are woodcuts. His use of the xylographic technique is most skilful. According to the artist himself he had chosen woodcut for ex-libris to allow the owner to enoble the books in his library by a truly original product of art, serving at the same time as a mark of their owner.

The skill shown by the artist in condensing interesting and ingenious ideas into the exacting form of ex-libris until the latter becomes an enjoyable artistic whole, has brought Esko Lepp widespread recognition, to which the most discerning friends of ex-libris have contributed their share. His ideas and technique have advanced him to the forefront of ex-libris designers in Estonia. The book-plates he has created have the distinction of fulfilling a double purpose: they are both personal marks, and small-sized woodcuts of definite artistic merit.

ESKO LEPPIN EXLIBRIKSET*

Eestissä on paljon taiteenharrastajia, jotka valmistivat ensimmäiset exlibriksensä vuonna 1937. Heidän joukkoonsa kuuluu myös Esko Lepp. Yli 30-vuotisen toimintansa aikana hänestä on tullut huomattava ja tuottoisa exlibris-taiteilija. Hän on yksi Neuvosto-Eestin keskipolven graafikkojen tunnetuimpia mestareita, joka kuluneina vuosina on jatkuvasti osoittanut kiinnostusta exlibriksiä ja niiden valmistamista kohtaan. Erittäin antoisaa on ollut hänen toimintansa tällä alalla vuodesta 1958 lähtien.

Esko Lepp syntyi Etelä-Eestissä Räpinassa huhtikuun 8. päivänä vuonna 1906. Lapsuutensa hän vietti Vörun maakunnan kauniin luonnon keskellä. Sieltä on peräisin taiteilijan suuri luonnonrakkaus ja kiintymys kauniisiin maisemiin, joita hän on kuvaillut lukuisissa graafisissa piirroksissaan.

Taiteilijakoulutuksensa Esko Lepp sai aluksi Tallinnan Valtion Taideteollisuuskoulussa (Tallinna Riigi Kunsttööstuskool), missä hän opiskeli vuosina 1935—1940 taidegrafiikan professori Günther Reinendorffin johdolla. Vuosina 1940—1941 hän oli Tartossa Konrad Mäelle nimetyssä Valtion Korkeammassa Taidekoulussa (Riigi Kõrgem Kunstikool) graafikkojen Arkadio Laigon ja Aino Bachin oppilaana. Opintonsa hän päätti Moskovassa Valtion Taideinstituutissa R. Pavlinovin oppilaana.

Päätettyään Moskovan Valtion Taideinstituutin Esko Lepp toimi vuosina 1948—1951 grafiikan

* Kuvien luettelo sivulla 67.

opettajana Tallinnan Käsityötaideinstituutissa (Riiklik Tarbekunstiinstituut). Vuodesta 1951 lähtien hän toimii vapaana taiteilijana ja kirjankuvittajana Tallinnassa. Hänen lempialansa on runoteosten kuvittaminen puupiirroksilla.

Jo Esko Leppin ensimmäisissä exlibriksissä saattoi panna merkille kaksi piirrostapaa, jotka tulevat ilmeikkäästi esiin hänen myöhäisemmässään exlibris-tuotannossaan. Ensimmäinen tapa ilmenee siinä, että taiteilija esittelee hienoilla ja sattuvilla viivoilla mahdollisimman yksityiskohtaisesti kaikkia kuvailtavia esineitä, varjoja ja puolivarjoja. Luonteenomaisimpia esimerkkejä tästä ovat Ilmar Onerin ja Georg Rusin exlibriksiset (1947), näyttelijätär Leida Soomin exlibris (1950), Jaak Villerin exlibris (1958) jne.

Taiteilijan tapaista on sekin, ettei hän yritä vaikuttaa viivojen hienoudella eikä detaljikkuudella, vaan suurilla pinnoilla, musta-valkoisen korostetulla esiintuomisella. Välivarjosävyjä ja esineiden yksityiskohtia ei yritetäkään painottaa. Sattuvimpia esimerkkejä ovat tästä eräs taiteilijan oma exlibris (1938) ja taidemaalari Viktor Karrusin kirjanomistajan merkki (1958). Molempia piirrostapoja Esko Lepp on käyttänyt menestyksellisesti ja hyvin tuloksin.

Taiteilija itse vakuuttaa: «Pidän pienoisgrafiikasta. Haluan kokeilla kykyjäni tällä hyvin vaativalla alalla. Jotta asialla olisi oleellinen ja konkreettinen tarkoitus, niin olen pienoisgrafiikalleni valinnut exlibriksen muodon. Se on konkreettisin, mutta samalla myös monipuolisin ilmaisukeino. Minä näen exlibriksessä taideteoksen, joka vaatii

sen valmistajalta hyvin vakavaa ja huolellista suhtautumista tehtäväänsä.»

Esko Lepp on tehnyt exlibriksiä pääasiassa ystävilleen, tuttavilleen ja tunnetuille henkilöille. Hän on valikoinut itse niiden aiheet antamatta sanella niitä. Niinpä jokainen exlibris ilmaisee tietyn henkilön henkistä olemusta taiteilijan silmin nähtynä. Hänen valmistamansa exlibrikset ovat omistajilleen hyvin piirteellisiä. Joku niistä on valmistunut nopeasti, jonkun tekeminen on kestänyt vuosia ja on vaatinut ennen puuhun piirtämistä kymmeniä luonnoksia. Niinpä siis jokaisen Esko Leppin valmistaman exlibriksen motiivi on perusteellisesti harkittua ja puntaroitua, sisältöään vastaava ja gravyyri on taitavaa. Ja se liittyy aina kiinteästi, kekseliäästi ja usein hyvin omaperäisesti henkilöön, jolle kirjanomistajan merkki kuuluu. Näytteenä siitä voisi esittää mm. kirjapainomestarin ja kalastelijan Georg Rusin exlibris (1947), Eestin Taidegallerian johtajan H. Lorbergin exlibris (1958), teknisen toimittajan Kurt Einbergin exlibris (1959) ja lääkäri Felix Leppin kirjanomistajan merkki (1961). Kaikissa mainituissa exlibriksissä on omistajaa luonnehdittu kekseliäästi, suorasukaisesti, rohkeasti ja omaperäisesti joko ammattityön, luonteen, harrastuksen tai jonkin muun piirteellisen seikan välityksellä.

Esko Lepp on Neuvosto-Eestin ainoa exlibris-taiteilija, joka on valmistanut kirjanomistajan merkkejä ajankohtaisista aiheista. Toisen maailmansodan aikana, vuonna 1944 valmistuneet kirjailijoiden Aira Kaalin, Jaan Kärnerin ja Mart Raudin exlibrikset luonnehtivat omistajien senaikaisen tuotan-

non ohella myös taistelua vihollisia vastaan ja työtä selustassa. Vuonna 1959 valmistuneessa Aira Kaalin exlibriksessä on voimakkaasti, harvinaisen tunnepitoisesti ja suggestiivisesti korostettu maailmassa käynnissä olevaa rauhantaistelua. Arkkitehti Mart Portin, astronomien professori Aleksander Kipperin ja Ch. Villmannin exlibristen aiheena on avaruuden valloitusongelmat.

Mainitkaamme vielä, että Esko Leppillä on runsaasti kiinnostavia ja hyvin onnistuneita maisema-aiheisia exlibriksiä. Hän kuvailee erittäin mielellään metsää ja merta. Yli kolmannes hänen valmistamistaan exlibriksistä on joko kokonaan tai osittain maisema-aiheisia. Mainittakoon esimerkkinä yksi taiteilijan omista exlibriksistä (1958), Richard Tormin sekä taidemaalarin suurenmoisten merimaalausten luoja Richard Sagritsin exlibris (1959).

Voidaan vielä lisätä, että uutta Neuvosto-Eestissä ovat Esko Leppin valmistamat monet merkki-päiväexlibrikset, kuten akateemikko professori Günther Reindorffin 70-vuotispäivän, professori Felix Leppin 80-vuotispäivän ja graafikko Henrik Vitsurin 50-vuotispäivän juhlaexlibrikset.

Kahta poikkeusta lukuunottamatta kaikki Esko Leppin exlibrikset ovat puupiiirroksia. Tätä lajia hän käyttää taitavasti. Taiteilijan oman lausunnon mukaan hän on valikoinut puupiiirroksen juuri siksi, että omistaja voisi originaalitaideteoksella kohottaa kirjastonsa nidosten arvoa ja painottaa samalla kenelle kirja kuuluu.

Taito tiivistää kiinnostavia, kekseliäitä ideoita exlibriksen vaativaan muotoon ja aikaansaada nau-

tittava taiteellinen kokonaisuus on tuonut Esko Leppille niin yleisön kuin myös kaikkein vaateliaimpienkin exlibristen ystävien tunnustuksen. Aatteellisesti ja myös teknisten kykyjensä ansiosta hän on kohonnut Neuvosto-Eestin exlibris-taiteilijoiden ensi riveihin. Hänen valmistamansa exlibrikset ovat samanaikaisesti sekä persoonallisia kirjanomistajan merkkejä että myös arvokkaita pienoigravyyreja.

ЭКСЛИБРИСЫ ЭСКО ЛЕППА

На эстонском, русском, немецком,
английском и финском языках

Текст П. Амбур

Оформление А. Коэметс

Издательство «Ээсти Раамат»

Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetajad H. Abo, B. Betlem,

A. Fominkova, L. Rosin ja

V. Tikk

Kunstiline toimetaja H. Tikand

Tehniline toimetaja H. Tüksammel

Korrektorid A. Rammus ja

K.-M. Roger

Laduda antud 25. XII 1968. Trükkida
antud 20. III 1969. Paber 70×90/32.
Trükipoognaid 2,75. Tingtrükipoognaid
3,1. Arvestuspoognaid 1,8. MB-2868.
Trükiarv 10 000. Tellimise nr. 597. Trü-
kikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk t. 2.

Hind 30 kop.

8—1—2

A-298

„EESTI RAAMAT“